

FEDERAAL INSTITUUT VOOR DUURZAME ONTWIKKELING

ACTUALISATIE VAN DE FEDERALE GIDS VOOR DUURZAME AANKOPEN

BUITENLANDSE DIENSTREIZEN (2024)

1. TOEPASSINGSBEREIK

Deze productcategorie omvat internationale dienstreizen met de trein, bus, wagen en het vliegtuig. Daarnaast wordt ook stilgestaan bij de mogelijkheden om buitenlandse verplaatsingen te vermijden, het delen van vervoersmiddelen en ook de mogelijke opties om nadien de uitgestoten CO₂-emissies te compenseren.

Overnachtingen en verblijfplaatsen behoren niet tot het toepassingsbereik van deze fiche.

Toepasselijke CPV-codes:

60000000-8	Vervoersdiensten (uitgezonderd vervoer van afval)
63000000-9	Ondersteunende en aanvullende vervoersdiensten; reisbureaudiensten
60112000-6	Openbaarvervoersdiensten
63510000-7	Reisbureaudiensten en dergelijke

2. RISICO'S

2.1. MENSENRECHTEN: Gemiddeld

Bij buitenlandse zakenreizen per vliegtuig, auto, bus of trein kunnen verschillende mensenrechten in het gedrang komen, afhankelijk van de omstandigheden en context. Hier zijn enkele voorbeelden¹:

- **Gezonde leefomgeving en gezondheid:** risico op milieuvervuiling, luchtkwaliteit, geluidsoverlast.
- **Arbeidsomstandigheden:** chauffeurs, piloten en cabinepersoneel kunnen blootgesteld worden aan slechte arbeidsomstandigheden, zoals lange werktijden zonder voldoende rust, lage lonen, en gebrek aan sociale bescherming. In de transportsector, met name in

¹<https://www.mvorisicochecker.nl/>; <https://ourworldindata.org/travel-carbon-footprint>; <https://stay-grounded.org/new-research-airport-projects-responsible-for-human-rights-violations-and-ecological-destruction-around-the-world/>; <https://www.bsr.org/en/primers/10-human-rights-priorities-for-the-transport-and-logistics-sector>; <https://eu.boell.org/en/2021/10/05/not-moving-target-responsibility-respect-human-rights-transport-and-logistics-sector>; <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/03/polluted-planet-un-expert-urges-ambitious-urgent-action-tackle-human-rights>

minder gereguleerde delen van de wereld, kunnen werknemers te maken hebben met lage lonen en onzekere arbeidscontracten.

- **Verdrrijving door infrastructuurontwikkeling:** Grootschalige infrastructuurprojecten voor vliegvelden, snelwegen of treinverbindingen kunnen leiden tot gedwongen verplaatsing van lokale gemeenschappen, wat hun recht op huisvesting schendt.
- **Massasurveillance:** reizen per vliegtuig vereist vaak dat mensen persoonlijke gegevens delen (bijvoorbeeld door middel van veiligheidscontroles en paspoortcontroles). Er kan sprake zijn van schendingen van de privacy, vooral wanneer gegevens worden opgeslagen of gebruikt zonder toestemming.

Deze schendingen kunnen variëren, afhankelijk van de specifieke situatie en de betrokken partijen.

Internationale verdragen helpen om mensenrechtenschendingen te voorkomen. Bedrijven die duurzaamheid in de reissector nastreven, moeten inzicht hebben in hoe hun toeleveringsketen omgaat met mensenrechten volgens de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, de ILO-verklaring en de OESO-richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen.

De *Corporate Sustainability Due Diligence* richtlijn (CS3D) , ingevoerd op 25 juli 2024, verplicht hele grote ondernemingen² om duurzaam en verantwoord te handelen. Bedrijven die onder het toepassingsgebied van de richtlijn vallen, moeten negatieve gevolgen voor mensenrechten en milieu in hun wereldwijde waardeketen identificeren en aanpakken, wat leidt tot betere mensenrechtenbescherming, een gezonde werkomgeving, meer transparantie en betere toegang tot recht voor benadeelden. De CS3D richtlijn verwijst in art. 31 ook naar mogelijkheden voor aankopers om met de problematiek aan de slag te gaan.

Wat massasurveillance betreft, biedt de Algemene Verordening Gegevensbescherming 2016/679 (AVG of ook wel gekend als GDPR in het Engels) aan natuurlijke personen een wetgevend kader voor de bescherming bij de verwerking van persoonsgegevens en het vrije verkeer van die gegevens. De Belgische wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens is een omzetting van de Europese regelgeving met afwijkende specificaties.

2.2. MILIEU: Hoog

De voornaamste ecologische risico's verbonden aan buitenlandse dienstreizen:

- **CO₂-uitstoot draagt bij aan de klimaatverandering.** De impact hiervan is het grootst bij vliegtuigreizen, maar speelt uiteraard ook bij reizen met auto of bus en in mindere mate

---

² De richtlijn is van toepassing op ongeveer 6000 Europese bedrijven met meer dan 1000 werknemers en een omzet van meer dan 450 miljoen euro wereldwijd. Daarnaast heeft ze betrekking op ongeveer 900 niet-EU bedrijven met een omzet van meer dan 450 miljoen euro in de EU.

ook bij reizen met de trein, afhankelijk van de energiebron die de trein aandrijft (steenkool, gas, kernenergie, ...). Daarnaast tast de uitstoot ook de ozonlaag aan.

- **Luchtvervuiling:** als gevolg van voertuigen die naast CO₂ ook stikstof en fijnstof uitstoten.
- **Geluidoverlast:** kan een negatieve impact hebben op zowel mensen in de omgeving als populaties van fauna.
- **Verbruik van natuurlijke, niet-hernieuwbare hulpbronnen,** zoals aardolie
- **Bodemvervuiling:** brandstoflekken en olieverlies kunnen leiden tot vervuiling van bodem en waterbronnen³
- **Impact op biodiversiteit:** de bouw en het onderhoud van de infrastructuur om te reizen, zoals wegen, vliegvelden en sporen kunnen habitats verstoren en de biodiversiteit schaden.⁴

3. MARKTRIJPHEID

3.1. CIRCULARITEIT - Gemiddeld

De coronacrisis heeft bedrijven ertoe aangezet alternatieven te zoeken voor het internationaal zakendoen in een periode waarin slechts beperkt met het vliegtuig kon worden gereisd.⁵ Veel bedrijven en overheidsdiensten hebben hierdoor sindsdien geïnvesteerd in ICT-infrastructuur die niet fysieke overlegfora eenvoudiger moeten maken. Bovendien wil de meerderheid van de zakenreizigers dat hun werkgever een duurzaam reisbeleid invoert.⁶ Toch blijft het vliegtuig voor langeafstand reizen het meest gebruikte vervoersmiddel.⁷

Bepaalde zakelijke reisbureaus (Travel Management Companies) bieden al oplossingen aan om de ecologische voetafdruk van zakenreizen of dienstreizen in kaart te brengen en te laten nemen. Dit kan gaan van verwijzing naar CO₂-efficiëntere vluchten, berekening van de CO₂-

³<https://www.klimaathelpdesk.org/answers/hoe-milieuonvriendelijk-is-vliegen-tegenover-trein-of-bus-met-aanleg-en-onderhoud-van-infrastructuur-meegerekend/>; <https://www.milieucentraal.nl/duurzaam-vervoer/duurzaam-op-vakantie/vliegen-of-ander-vakantievervoer/>

⁴[Duurzaamheidsprogramma Buitenlandse Zaken | Ministerie van Buitenlandse Zaken | Rijksoverheid.nl](https://www.bondbeterleefmilieu.be/artikel/nieuwe-studie-wijst-uit-klimaatimpact-van-de-luchtvaart-enorm-onderschat); <https://www.bondbeterleefmilieu.be/artikel/nieuwe-studie-wijst-uit-klimaatimpact-van-de-luchtvaart-enorm-onderschat>

⁵Het nieuwe zakenreizen: bewuster en met meer oog voor comfort - Data News (knack.be)

⁶Zakenreiziger omarmt duurzaamheid - Ecotips; <https://www.businesstravelpioneers.be/en/news/majority-belgian-business-travellers-want-sustainable-travel-policy>; <https://www.bondbeterleefmilieu.be/artikel/meerderheid-belgische-zakenreizigers-wilt-een-duurzaam-reisbeleid>; <https://www.bondbeterleefmilieu.be/artikel/praktische-kenniswijzer-helpt-bedrijven-uit-het-vliegtuig>

⁷https://www.kimnet.nl/binaries/kimnet/documenten/publicaties/2021/11/23/zakelijk-vliegen-de-reiziger-de-reizen-de-motieven-en-de-vooruitzichten/KiM+Brochure+Zakelijk-vliegen_def.pdf ; https://www.kimnet.nl/binaries/kimnet/documenten/brochures/2020/05/25/de-mobiliteit-bij-vakanties-naar-het-buitenland/Mobiliteit+bij+vakanties+naar+het+buitenland_def_PDFa.pdf ; Gemotoriseerd vervoer: trein, vliegtuig, auto of boot - welke is het groenst? – Europees Milieugentschap (europa.eu)

voetafdruk van de dienstreis of opties voor openbaar vervoer aanreiken tot mogelijkheden voor CO₂-compensatie.

Inspiratie voor een duurzaam reisbeleid kan bijvoorbeeld ook bij de KU Leuven gevonden worden. De universiteit heeft hieromtrent duidelijke richtlijnen volgens het AVOID - SHIFT-COMPENSATIE-principe:

- AVOID: vermijden van reizen in zijn geheel
- SHIFT: verplaatsingen milieuvriendelijker maken door met de trein te reizen
- COMPENSATIE: compensatie van CO₂-uitstoot voor onvermijdelijke vliegreizen.

Daarnaast hanteert de KU Leuven ook een zogenaamde witte en grijze lijst met bestemmingen, waaraan vervolgens een vervoersbeleid gekoppeld wordt.⁸

Toch zijn er nog drempels voor duurzaam reizen. Zo verloopt het boeken van treinreizen soms erg moeizaam. Bovendien kan reizen met de trein duurder uitkomen dan reizen met het vliegtuig. In dat geval staan overheidsdoelstellingen m.b.t. budgetrestricties enerzijds en duurzaamheid anderzijds tegenover elkaar. Toch is de kost van de reis vaak sterk fluctuerend in de tijd. Tot slot bestaat er nog veel onduidelijkheid over het gebruik van emissiefactoren en het monitoren van de impact van zakenreizen.⁹

3.2. SOCIALE ECONOMIE : LAAG

In België spelen een aantal sociale-economieondernemingen een rol in de verschillende onderdelen van de toeleveringsketen, ook al zijn ze niet rechtstreeks betrokken zijn bij het organiseren van internationale dienstreizen. Dit kan bijvoorbeeld voor werkzaamheden, zoals bagagebeheer op luchthavens of treinstations, cateringdiensten in vliegtuig of trein, groene mobiliteitsdiensten (onderhoud van elektrische voertuigen, verhuur, onderhoud, logistieke ondersteuning), ...

Deze werkzaamheden maken echter geen deel uit van de openbare aanbesteding.

Sociale economiebedrijven die dergelijke diensten kunnen aanbieden, zijn te vinden:

- In Brussel:
<https://economie-emploi.brussels/entreprises-sociales-recherche>
- In Vlaanderen:
https://www.socialeconomie.be/nl/databank?province=All&city_or_postal_code=&working_form=All&activities=17&s=
- In Wallonië:
<https://conso.economiesociale.be/recherche/?s=peinture>
en:

---

⁸<https://www.kuleuven.be/duurzaamheid/duurzaam-reisbeleid>;
<https://www.kuleuven.be/duurzaamheid/duurzaam-reisbeleid/witte-en-grijze-lijst>

⁹<https://www.bondbeterleefmilieu.be/artikel/frequent-flying-goedkoper-dan-internationaal-treinen-alleen-een-krachtig-reisbeleid-kan-dit>

https://leseta.be/annuaire/?filter_directory_category%5B0%5D=1337&settings_cache_id=40ddedd2366b8733a25cff49575879f7&filter=1

Laaggeschoolde werknemers, mensen met een handicap of mensen die moeilijk toegang krijgen tot de arbeidsmarkt zijn relatief gemakkelijk tewerk te stellen in de reissector.

4. DUURZAMER AANKOOPBELEID

Dit hoofdstuk bevat een aantal niet-exhaustieve suggesties voor de invoering van duurzamere aankooppraktijken voor buitenlandse dienstreizen. Een reeks selectiecriteria, technische specificaties, gunningscriteria en prestatievoorwaarden zijn geselecteerd als goede praktijk. Voor meer inspiratie kan u de volgende bronnen raadplegen:

- EU-criteria voor groene overheidsopdrachten (GPP):
<https://circabc.europa.eu/ui/group/44278090-3fae-4515-bcc2-44fd57c1d0d1/library/b7a6cda6-f52a-4b86-9cea-3e6ddb69be8e/details>
- MVI-criteriatool: (Nederland):
[https://www.mvicriteria.nl/nl/webtool?cluster=2///13/2,6//nl¹⁰](https://www.mvicriteria.nl/nl/webtool?cluster=2///13/2,6//nl<sup>10</sup)
- MVOO-criteriatool: (Vlaanderen):
<https://www.mvoocriteria.be/nl>
Criteria voor buitenlandse dienstreizen worden in de 2^e helft van 2025 aan de MVOO-criteriatool toegevoegd

Deze criteriatools worden regelmatig bijgewerkt. Bij de opmaak van een openbare aanbesteding leest u de informatie in deze tools best volledigheidshalve nog eens door.

4.1. INTERN REISBELEID

Hoewel er mogelijkheden voor duurzamere dienstreizen op de markt bestaan, kunnen zij geen totaaloplossing bieden. Het is daarom belangrijk dat overheidsinstanties zelf ook nadenken over duurzaam reizen en hiervoor een eigen beleid uitstippelen. Dit zorgt ervoor dat ook bijkomende maatregelen getroffen kunnen worden (richtlijnen in bepaalde gevallen niet of minder te reizen, uitzonderingen, ...).

Veel overheidsinstanties beschikken al over een dergelijk beleid of hebben minstens enkele richtlijnen voor duurzame dienstverplaatsingen. Sommige overheidsdiensten integreren dit ook in hun breder EMAS of ISO 14.001 milieubeleid of het Brussels Label Ecodynamische Onderneming (zie verder 4.2.).

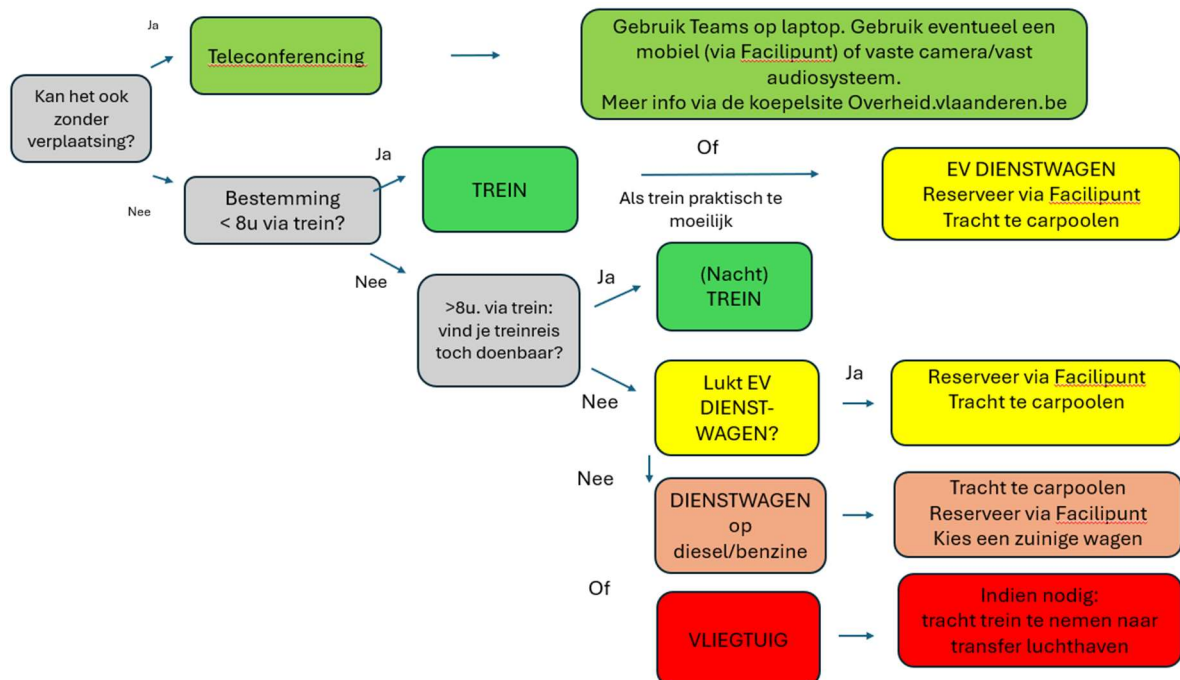
Een eerste inspiratie kan gevonden worden bij het intern reisbeleid van de **KU Leuven** (zie punt 3.1.).

Een ander mooi voorbeeld van een duurzaam reisbeleid kan gevonden worden bij het **Departement Omgeving Vlaanderen**. In samenwerking met CO2logic hebben zij een aantal acties uitgewerkt:

---

¹⁰ Resultaten MVI-criteriatool per oktober 2024

- Jaarlijks in kaart brengen van CO₂-uitstoot
- Uitvoer van een reductie-actieplan gericht op het wagenpark
- Sensibilisatie van eigen personeel via recurrente nieuwsbrief, breed gebruik van het CO₂-neutral logo (zie infra - labels), ...
- Een [klimaatbewust reisbeleid](#) waarin diverse opties aan bod komen:
  - Evalueren of een verplaatsing wel nodig is
  - Openbaar vervoer
  - Dienstwagen met optie om te carpoolen
  - Vliegtuig: als laatste optie
  - Compensatie van de resterende uitstoot via gecertificeerde projecten in het Zuiden (agroforestry, waterzuivering, zuinige vuurtjes die boskap ontmoedigen)¹¹

¹¹ <https://omgeving.vlaanderen.be/node/1691>

Het **Belgisch Ontwikkelingsagentschap** gaat voor onvermijdelijke vliegtuigreizen gerelateerd aan Belgische gouvernementele ontwikkelingssamenwerking met regelmaat op zoek naar organisaties die de uitstoot van vliegtuigreizen kunnen compenseren.¹²

Maar ook de **FOD Mobiliteit en Vervoer** wil onderzoeken of in een raamcontract voorzien kan worden voor de compensatie van CO₂-uitstoot die wordt veroorzaakt door missies in het buitenland.

Volgens studies van de Coalitie Duurzame Zakenreizen (Business Travel Pioneers) van de Bond Beter Leefmilieu¹³ bestaat een duurzaam reisbeleid idealiter uit verschillende componenten:

- Concrete richtlijnen over **wanneer er niet gereisd wordt**. Voorbeelden: 1-1 vergaderingen worden digitaal gehouden, geen internationale dienstreizen voor vergaderingen van minder dan 4 uur, zorgen voor goed materiaal voor videoconferenties, ...
- Bij **dienstreizen**: richtlijnen vastleggen die zoveel mogelijk de nadruk leggen op duurzamere vervoersmiddelen. Voorbeelden zijn te vinden in het hogervermelde beleid van het Departement Omgeving, KU Leuven, of Kenniswijzer¹⁴ van de Coalitie Duurzame Zakenreizen.
- Mogelijkheden voorzien om de **milieu impact te reduceren**: economy class reizen, CO₂-compensatie.
- **Communicatie** vergroot het draagvlak. Er kan voorzien worden in een lijst of kaart met bestemmingen die makkelijk met de trein bereikt kunnen worden. Er kan ook voorzien worden in een systeem om de CO₂-impact van de geplande dienstreis in kaart te brengen of een berekeningstool die het verschil in kaart brengt van de deur-tot-deur reistijd en CO₂-emissie van trein, auto en vliegtuigreis.

Tip: een eerste stap naar de duurzaam reisbeleid kan met [AVOID - SHIFT- COMPENSATIE principe van de KU Leuven](#) of een duurzaam inkoopbeleid zoals dat van het [Departement Omgeving Vlaanderen](#). Daarna kunt u eventuele andere stappen integreren.

Tip: Voor complexere trajecten naar het buitenland kunt u overwegen om samen te werken met een zakelijk reisbureau dat duurzame oplossingen aanbiedt voor dienstreizen.

4.2. MILIEUBEHEERSYSTEMEN

Sommige overheidsinstanties beschikken, net zoals vele andere organisaties en bedrijven, over een eigen milieubeheersysteem. Een dergelijk beheersysteem regelt minimaal volgende punten:

- de uitgangspunten voor het milieubeleid van de organisatie.
- de concrete maatregelen die de organisatie heeft genomen of zal nemen om de milieueffecten van de bedrijfsprocessen die verband houden met de uitvoering van de opdracht te verminderen of te voorkomen, ten minste met betrekking tot [te preciseren].
- hoe de bovenstaande milieuaspecten van de organisatie worden gecontroleerd en opnieuw beoordeeld met het oog op voortdurende verbetering.

¹² <https://diplomatie.belgium.be/nl/beleid/beleidsthemas/uitgelicht/wat-gebeurt-er-met-je-co2-compensatie>

¹³ <https://www.bondbeterleefmilieu.be/artikel/praktische-kenniswijzer-helpt-bedrijven-uit-het-vliegtuig>

¹⁴ <https://drive.google.com/file/d/1nHYjckUag6YRli6xyITp0HyVPganYnk/view>

- hoe aandacht wordt besteed aan het bewustzijn en de competentie van de werknemer(s) en leverancier(s) bij het omgaan met de milieuaspecten die relevant zijn voor deze opdracht.
- hoe de naleving van de milieuwetgeving die van toepassing is op de gevraagde dienst(en) wordt gewaarborgd.

Verificatie van het milieubeheersysteem verloopt via een ISO 14001-certificaat, EMAS-certificaat, het Brussels Label Ecodynamische Onderneming of gelijkwaardig.

4.3. SOCIALE EN DUURZAAM BEHEERSYSTEMEN

De SA8000-norm is een wereldwijde standaard voor goede arbeidsomstandigheden, gebaseerd op onder andere ILO-normen en mensenrechten. Bedrijven kunnen door naleving van deze normen een SA8000-certificaat verkrijgen.

<https://sa-intl.org/programs/sa8000/>

Het Business Social Compliance Initiative (BSCI), beheerd door Amfori, helpt bedrijven met een gedragscode om arbeidsomstandigheden in de toeleveringsketen te verbeteren.

<https://www.amfori.org/en>

De ISO 26000-norm biedt richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen, maar is niet certificeerbaar.

<https://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html>

4.4. GEBRUIK VAN CERTIFICATEN EN LABELS

Certificaten en labels kunnen worden gebruikt als onderdeel van de kwalitatieve selectie, technische specificaties en gunningscriteria. Ze kunnen ook worden gebruikt als bewijs in de contractvoorwaarden.

Volgende certificaten zijn van toepassing:

Met betrekking tot een standaard voor CO₂-compensatie:

- **Gold Standard certificaat**
Gold Standard is een keurmerk, opgezet door onder andere WWF, voor projecten die zorgen voor duurzame ontwikkeling van een bepaald gebied. Deze projecten hebben als doel de CO₂-uitstoot te verminderen. Organisaties in Nederland kunnen credits kopen die met zo'n project worden geproduceerd. Zo investeren zij in het project en compenseren zij hun eigen CO₂-uistoot.
<https://www.goldstandard.org/gold-standard-for-the-global-goals/our-standard>
- **Fairtrade Climate standard**
Fairtrade International heeft de Fairtrade Climate Standard ontwikkeld als een manier om kleine boeren en plattelandsgemeenschappen te ondersteunen om Fairtrade Carbon Credits te produceren en toegang te krijgen tot de koolstofmarkt. Fairtrade Carbon Credit-projecten helpen producenten bij het bestrijden van klimaatverandering en het aanpassen aan de gevolgen ervan. De Fairtrade klimaatstandaard, ontwikkeld in samenwerking met

de Gold Standard, biedt extra criteria voor koolstofemissiereducties en duurzame ontwikkeling.

<https://www.fairtrade.net/standard/climate>

4.5. MILIEU KWALITATIEVE SELECTIECRITERIA

De selectiecriteria hebben geen betrekking op de inhoud van de inschrijving, maar op het vermogen van potentiële inschrijvers om de opdracht uit te voeren. Ze kunnen niet alleen betrekking hebben op de economische en financiële capaciteit van de inschrijver, maar ook op zijn technische en professionele vaardigheden.

Milieubeheersysteem (gebaseerd op MVI-Criteriatool)

De inschrijver beschikt over een eigen milieubeheersysteem. Een dergelijk beheersysteem regelt minimaal volgende punten:

- de uitgangspunten voor het milieubeleid van de organisatie.
- de concrete maatregelen die de organisatie heeft genomen of zal nemen om de milieueffecten van de bedrijfsprocessen die verband houden met de uitvoering van de opdracht te verminderen of te voorkomen, ten minste met betrekking tot [te preciseren]:
- hoe de bovenstaande milieuaspecten van de organisatie worden gecontroleerd en opnieuw beoordeeld met het oog op voortdurende verbetering.
- hoe aandacht wordt besteed aan het bewustzijn en de competentie van de werknemer(s) en leverancier(s) bij het omgaan met de milieuaspecten die relevant zijn voor deze opdracht.
- hoe de naleving van de milieuwetgeving die van toepassing is op de gevraagde dienst(en) wordt gewaarborgd.

Mogelijke bewijsmiddelen

- ISO 14001-certificaat, EMAS-certificaat, Brussels Label Ecodynamische Onderneming
- Verklaring dat milieubescherming (inclusief de bovengenoemde aandachtspunten) een structureel onderdeel is van de bedrijfsactiviteiten, bevestigd door een onafhankelijke auditor of een (geaccrediteerde) certificeerder wiens expertise kan worden aangetoond.
- Of gelijkwaardig.

4.6. MILIEU: TECHNISCHE SPECIFICATIES

Alle aangeboden reizen moeten in overeenstemming zijn met het reisbeleid van de aanbestedende overheid. Goedkopere of duurdere reisalternatieven die niet passen binnen dit reisbeleid worden niet aanvaard.

Het reisbeleid is terug te vinden in bijlage [**toe te voegen**]

Reizen met het vliegtuig of de trein (gebaseerd op MVI-criteriatool)

Uitsluitend trein aanbieden bij reisduur van minder dan 8 uur of reisafstand tot 500 km

Bij een aanvraag voor een buitenlandse dienstreis biedt de inschrijver uitsluitend de reismogelijkheid per trein aan, wanneer¹⁵:

¹⁵ <https://www.mvicriteria.nl/nl/webtool?cluster=2//13/2,6//nl>

- de enkele reistijd per trein van treinstation standplaats tot treinstation bestemmingsadres 8 uur of minder bedraagt volgens de dienstregeling van de snelste verbinding; OF:
- de afstand van standplaats tot bestemmingsadres 500 km of minder bedraagt; OF:
- de reistijd per trein minder dan anderhalf keer de reistijd per vliegtuig is. Hierbij geldt als reistijd de tijd van reizen, berekend vanaf de werklocatie van de werknemer tot de plek van bestemming. Dit is inclusief het voor- en natransport naar station of vliegveld en inclusief wachttijd (inchecktijd).

In de volgende uitzonderingssituaties biedt de inschrijver ook reismogelijkheden met andere vervoersmodaliteiten aan: **[toe te voegen]**

Tip: Bij reizen vanaf 8 uur (per trein) of als de reistijd per trein meer dan anderhalf keer de reistijd per vliegtuig is: vraag in de mate van het mogelijke het reisbureau om de verschillende alternatieven weer te geven.

CO₂ COMPENSATIE (gebaseerd op MVI-criteriatool)

De door dienstreizen van (medewerkers van) de opdrachtgever (per vliegtuig, trein, auto en overig openbaar vervoer) vrijgekomen CO₂ wordt voor 100% gecompenseerd.¹⁶

Enkel CO₂-credits worden geaccepteerd waarvoor de CO₂-reductie is gerealiseerd conform de richtlijnen van het Clean Development Mechanism (CDM)¹⁷.

Mogelijke bewijsmiddelen

Het [Gold Standard certificaat](#) voldoet aan genoemde eisen *Mogelijke bewijsmiddelen*.

Onder CO₂-compensatie wordt verstaan: het compenseren van vrijgekomen broeikasgassen (vertaald naar CO₂-equivalenten) door het vastleggen van CO₂ in bomen of het voorkomen van.

Toelichting voor de inkopende organisatie

Indien het inkopende bestuur of de dienst zelf een CO₂-compensatie-contract heeft afgesloten voor deze activiteit/dienst, kan dit opgenomen worden in de contractbepaling.

Bijbehorende contractbepaling

De opdrachtnemer brengt jaarlijks, uiterlijk op datum [x], aan de inkopende organisatie schriftelijk rapport uit van de in het voorgaande kalenderjaar door (medewerkers van) de inkopende organisatie gemaakte dienstreizen. Het is aan de opdrachtgever (de aanbestedende dienst) te bepalen of zijzelf de CO₂-uitstoot door (vlieg)kilometers compenseert of dit overlaat aan de opdrachtnemer.

Voor meer informatie over dergelijke bestekclausules, zie MVI-criteriatool.¹⁸

¹⁶ <https://www.mvicriteria.nl/nl/webtool?cluster=2//13/2,6//nl>

¹⁷ https://cdm.unfccc.int/methodologies/documentation/meth_booklet.pdf

¹⁸ <https://www.pianoo.nl/sites/default/files/documents/documents/milieucriteria-buitenlandsdienstreizen-maart2017.pdf#page=5>

 Tip: Ga na of het mogelijk is om de kosten van CO₂-compensatie rechtstreeks op te nemen in de overheidsopdracht voor buitenlandse dienstreizen en de reisbudgetten. Dit kan bijvoorbeeld door op het moment van boeken van een dienstreis bij een zakelijk reisbureau direct de berekening van de hoeveelheid CO₂ te bepalen en toe te voegen aan de factuur van de Travel Management Company.

4.7. MILIEU: GUNNINGSCRITERIA

Aanbieden huurauto's met energielabel A of B (gebaseerd op MVI-criteriatool)

Indien per voertuigklasse altijd een huurauto wordt aangeboden met energielabel A of B, wordt de inschrijving hoger gewaardeerd.¹⁹

Toelichting voor de inkoopende organisatie

De wijze van toekenning van het energielabel voor personenauto's verschilt per lidstaat. Hierin is voor vrijwel alle personenauto's het energielabel vermeld.

Er is nog geen gunningscriterium voor huurauto's buiten de EU. Daarom wordt op dit moment alleen aangeraden om ook buiten de EU te bekijken wat de mogelijkheden zijn om te kiezen voor huurauto's met een betere energieprestatie dan andere auto's.

Mogelijke bewijsmiddelen

- Gegevens van het aangeboden voertuig met daarin een specificatie van het energielabel.

Verklaring van de inschrijver dat hij alleen huurauto's aanbiedt binnen de EU met label A of B.

4.8. MENSENRECHTEN: GUNNINGSCRITERIA

Sociale clausules gebaseerd op onderstaande onderwerpen kunnen opgenomen worden in de gunningscriteria.

- **Opleiding van het personeel** - zorg ervoor dat elke werknemer de mogelijkheid heeft om tijdens werktijd een basis- of opfriscursus te volgen.
- **Arbeidsgezondheid** - verstrek ergonomisch materiaal en producten die zo min mogelijk schadelijk zijn voor het milieu en de gezondheid.
- **Werktijden** - bied interne organisatorische oplossingen om werkuren voor 7 uur 's ochtends en na 18 uur 's avonds te vermijden.
- **Non-discriminatie** - benadruk dat discriminatie op basis van geslacht, leeftijd en/of afkomst verboden is. Een voorbeeld voor deze clausule is beschikbaar op de [website Vlaanderen.be](http://www.vlaanderen.be).

¹⁹ <https://www.mvicriteria.nl/nl/webtool?cluster=2///13/2,6//nl>

4.9. TUSSENTIJDSE RAPPORTAGE EN KPI'S

De aanbestedende dienst geeft aan dat de milieu- en sociale initiatieven die in het kader van deze overheidsopdracht gevraagd worden zekere inspanningen van de inschrijver zullen vergen. Ze kunnen hem ook een concurrerend economisch voordeel bieden ten opzichte van andere kandidaten, zeker wanneer deze gebaseerd zijn op de gunningscriteria.

Deze verbintenissen moeten daarom tijdens de uitvoering van de opdracht effectief worden nagekomen. De aanbestedende overheid zal hier ook op toezien. De inschrijver moet zich dan ook bereid verklaren om jaarlijks met de aanbestedende dienst de goede opvolging van de opdracht en eventueel corrigerende maatregelen te bespreken en vast te stellen met betrekking tot de [nader te bepalen] prestatie indicatoren (KPI) betreffende sociale en milieuaspecten.

Voorbeelden:

- Effectieve implementatie van het milieubeheersysteem
- Effectief aanbod duurzame reismogelijkheden

5. AANVULLENDE INFORMATIE²⁰

- <https://omgeving.vlaanderen.be/node/1691>
- https://www.developpementdurable.be/sites/default/files/document/files/icdo_jaarverslagen_cellen_do_2023_nl.pdf#page=8
- https://mobilit.belgium.be/sites/default/files/documents/publications/2024/Milieuv_erklaring_2024.pdf
- <https://www.bondbeterleefmilieu.be/BusinessTravelPioneers>
- https://assets.vlaanderen.be/image/upload/v1683894247/Vlaams_Energie-_en_Klimaatplan_actualisatie_12_mei_2023_tpletf.pdf#page=135
- https://www.developpementdurable.be/sites/default/files/document/files/icdo_jaarverslagen_cellen_do_2023_nl.pdf
- <https://www.tmleuven.be/nl/project/Vergelijkend-onderzoek-luchtvaartsector-internationaal-spoorvervoer>
- <https://www.rug.nl/about-ug/profile/facts-and-figures/duurzaamheid/nieuws/sustainable-new-travel-policy>
- <https://www.pianoo.nl/sites/default/files/documents/documents/milieucriteria-buitenlandsdienstreizen-maart2017.pdf>
- <https://drive.google.com/file/d/1nHYjckUag6YRli6xyITp0HyVPGanYnk/view>

---

²⁰ Niet-exhaustief overzicht